

The background is a detailed topographic map of the Schaarsbergen area in Arnhem, Netherlands. The map shows various geographical features, including fields, forests, and buildings. Major roads are highlighted in red and orange, with labels like 'N311', 'N803', and 'N224'. A large, stylized 'G' is overlaid on the left side of the map, and a large, stylized 'S' is overlaid on the right side. The text 'Gebiedsvisie' is written in a bold, black, sans-serif font across the middle of the map. Below it, 'Schaarsbergen' is written in a large, purple, serif font. At the bottom, 'de schatkamer van Arnhem' is written in a smaller, black, sans-serif font.

G

S

Gebiedsvisie

Schaarsbergen

de schatkamer van Arnhem

W

Wonen in Schaarsbergen is een manier van leven.

Dat is niet alleen een kwestie van karakter of omgeving, ook van visie naar de toekomst.

Gebiedsvisie Schaarsbergen, de schatkamer van Arnhem

Voorwoord

“Het ontbreekt aan een gedeelde ruimtelijke visie op het gehele gebied.” Een breed gedragen gebiedsvisie is niet zo gek voor een bijzonder a-typische wijk, die door het uitgestrekte gebied met veel groen en cultuur heel andere uitdagingen kent dan andere wijken in Arnhem. De uitdaging voor de Vereniging Schaarsbergen was om deze Gebiedsvisie te ontwikkelen.

Medio 2015 is de werkgroep geformeerd met enthousiaste bewoners uit Schaarsbergen die op basis van hun expertise en betrokkenheid graag wilden meewerken aan de ontwikkeling van de Gebiedsvisie. Het begon met een idee, er volgden bewonersavonden, gesprekken met de gemeente en onze bureaus. Met al deze input is de werkgroep aan de slag gegaan en dankzij hen ligt de gebiedsvisie begin 2017 voor u. Ik wil Jeanine Jentink, Sjoerd Meulensteen, Frans Kappelle, Gerben Gravendeel, en Danièle Huikeshoven namens het bestuur enorm danken voor hun inzet en volharding om tot dit eind-product te komen. Het is geen eenvoudige opgave om met niets, geen letter op papier, een volledige ruimtelijke visie op te tuigen. Jeanine Jentink heeft hierbij met haar achtergrond als planoloog en penvoerder een grote en belangrijke rol vervuld in het ordenen, aanbrengen van structuur, schrijven en herschrijven. Naast de werkgroep, bestaande

uit vrijwilligers, wil ik Annemieke Molster bedanken voor de ondersteuning en procesbegeleiding.

Ook een speciaal woord van dank aan de gemeente. Zonder de beschikbaar gestelde subsidie en betrokkenheid van de gemeente Arnhem was de Dorpsraad niet in staat geweest in anderhalf jaar tijd een visie neer te leggen.

De grafische vormgeving en opmaak van de Gebiedsvisie is verzorgd door Marjolein Kaarsemaker. We zijn Marjolein zeer erkentelijk voor het overwinnen van alle technische uitdagingen en bovenal de positieve uitstraling die de Gebiedsvisie Schaarsbergen heeft gekregen.

Trots zijn we op het feit dat Schaarsbergen vanaf 9 maart 2017 een eigen Gebiedsvisie heeft. Een visie die ook als onderlegger mag gaan dienen bij het bestemmingsplan van de Gemeente Arnhem. Een visie die het startpunt is van het gesprek voor de zaken die we wensen én de dingen behouden die we willen behouden. Een visie die de stem is van de bewoners van Schaarsbergen.

Namens het bestuur van de Vereniging Schaarsbergen, de Dorpsraad,

Steven Ruikes, voorzitter

Schaarsbergen een blik op de
Toekomst

‘Meer dan het verleden interesseert mij de toekomst, want daarin ben ik van plan te leven.’

Inhoudsopgave

Voorwoord	pagina 03
1 Schaarsbergen een blik op de toekomst	pagina 04
2 In vogelvlucht door Schaarsbergen	pagina 10
3 Groen en landschap	pagina 18
4 Recreatie	pagina 22
5 Wonen en bebouwing	pagina 26
6 Voorzieningen	pagina 40
7 Toerisme	pagina 46
8 Verkeer	pagina 50
9 Duurzame woonomgeving	pagina 58
Colofon	pagina 65

Aanleiding

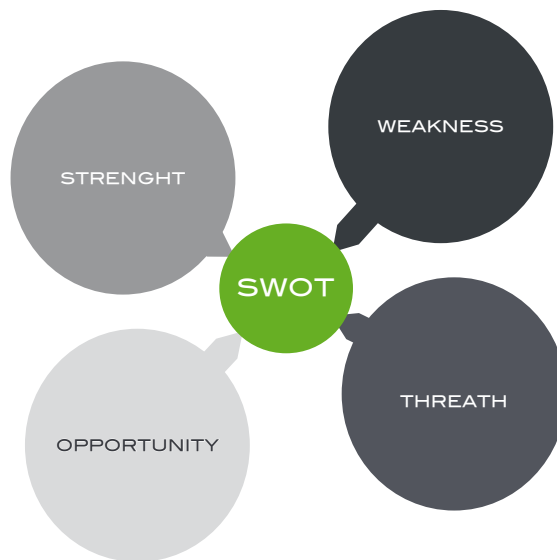
Een eigen Gebiedsvisie, waarin wij als inwoners van Schaarsbergen zelf aangeven wat wij belangrijk vinden in onze leefomgeving. Waarin wij benoemen welke kwaliteiten wij waarderen en welke punten we zien die voor verbetering vatbaar zijn. Waarin wij vooruitkijken naar de ontwikkelingen die wij op ons zien afkomen en bedenken hoe we daarop willen reageren.

De wens voor een eigen gebiedsvisie werd door de Dorpsraad uitgesproken in het kader van het Wijkactieplan 2013-2015. In de afgelopen jaren zijn er in onze beleving diverse ruimtelijke ontwikkelingen voorgesteld die niet aansluiten bij het beeld dat wij als inwoners van Schaarsbergen hebben bij ons dorp en het bijbehorende grondgebied. Omdat een totaalvisie ontbrak, moest bij elk ontwikkelingsplan opnieuw bedacht worden of een dergelijk initiatief past op de betreffende plek.

Doel van de visie

Het doel van deze visie is om een document in handen te hebben waarmee we nieuwe ontwikkelingen actief tegemoet kunnen treden.

Deze 'eigen' ruimtelijke visie, die breed gedragen wordt door de inwoners van Schaarsbergen, kan als leidraad dienen bij de beoordeling van nieuwe plannen. Ook staat erin wat wij zelf als knelpunten ervaren en hoe wij dit graag verbeterd willen zien. Met deze Gebiedsvisie willen wij ook actief in gesprek met onze burens en belanghebbende partijen in Schaarsbergen. Dit om Schaarsbergen als woon-, leef- en recreatieomgeving blijvend verder te ontwikkelen. Idealiter gaat deze visie ook door de gemeente Arnhem als leidraad gebruikt worden bij de beoordeling van de haalbaarheid van voorgestelde (gebieds) ontwikkelingen in het gehele grondgebied van Schaarsbergen.

Totstandkoming van de gebiedsvisie

De visie is tot stand gekomen dankzij de inzet van de werkgroep 'gebiedsvisie'. De input voor de visie is geleverd door de inwoners van Schaarsbergen op de bewonersavond op 3 maart 2016 in het Dorps-huis. Op deze avond waren circa 40 personen aanwezig. Een divers gezelschap; jong(er) en oud(er), mannen en vrouwen, uit de wijk en uit het buitengebied, mensen die pas sinds kort hier wonen en mensen die hier zijn geboren en getogen.

In verschillende groepen werd gevraagd na te denken over 4 thema's: bebouwing, groen, voorzieningen en verkeer. Over elk thema werden de volgende vragen gesteld: wat vind je positief, wat negatief, waar droom je van en waar krijg je nachtmerries van?

De werkgroep is vervolgens aan de slag gegaan met de interpretatie van alle bijdragen. Het concept van de Gebiedsvisie is gepresenteerd op een 2e bewonersavond op 8 september 2016. Tevens is de visie besproken met een brede ambtelijke vertegenwoordiging van de gemeente Arnhem. Eén van de uitkomsten is dat de gemeente onderzoekt of deze onderdeel kan worden van de herziening van het bestemmingsplan Buitengebied van Arnhem.

Geniet
van het even niks hoeven
van wat je ziet en hoort
rust en stilte

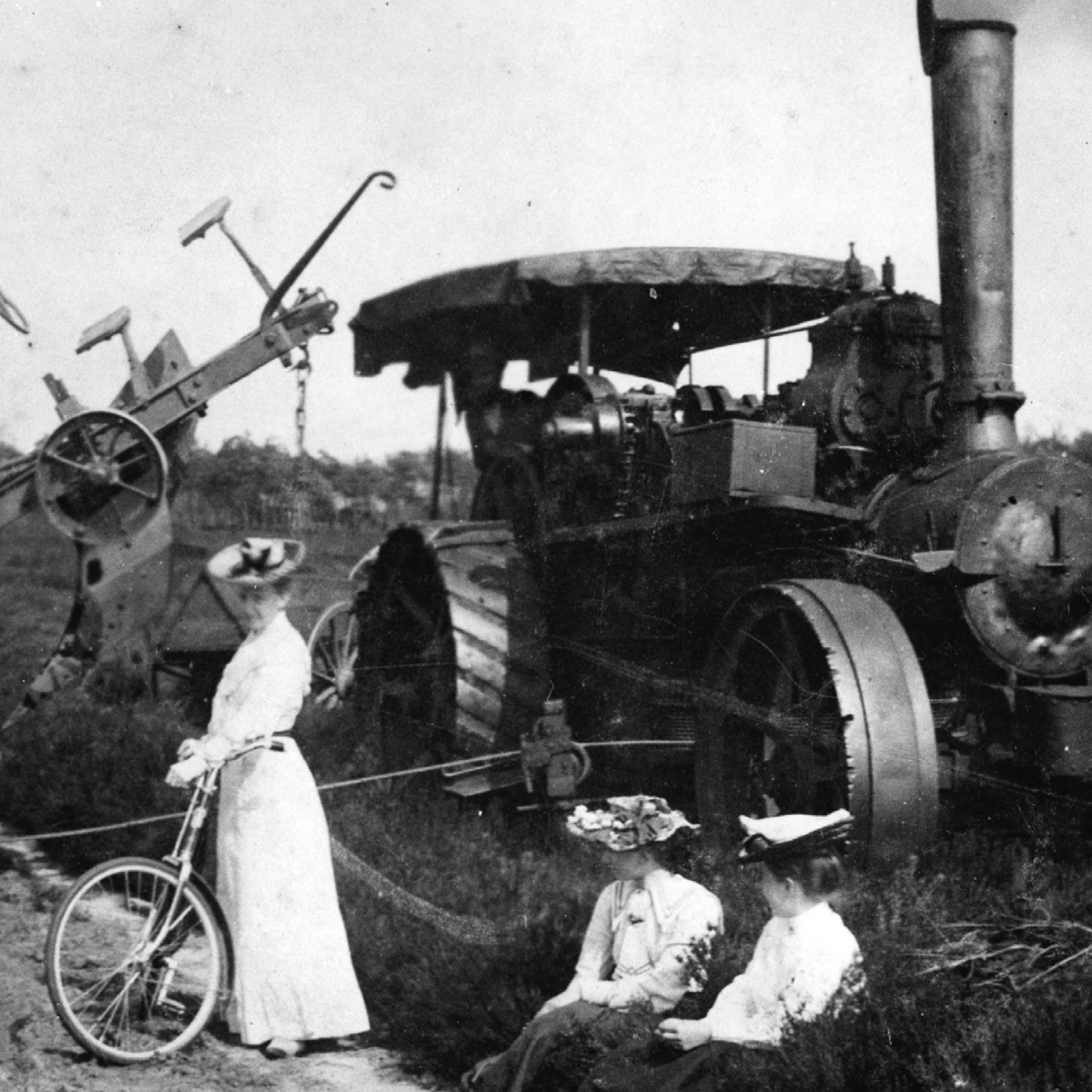
in *in vogelvlucht*
door **Schaarsbergen**

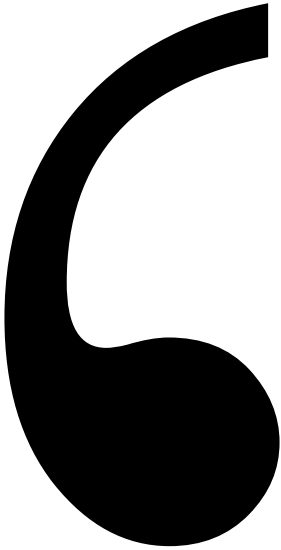
Schaarsbergen is een fijne plek om te wonen. Daar zijn wij als inwoners het wel over eens. De rust, de ruimte, het vele groen en de nabijheid van de stad bepalen de kwaliteit. Maar Schaarsbergen herbergt (of misschien beter gezegd: verbergt) nog veel meer wat niet iedereen weet.

Het hele noordelijk buitengebied van Arnhem behoort tot Schaarsbergen, dat is de helft van de oppervlakte van de gemeente Arnhem. Daarin liggen tal van functies en voorzieningen. Er liggen instellingen, militaire complexen en recreatieparken. Een aantal 'pareltjes' hebben nationale bekendheid: Burgers' Zoo, het Openluchtmuseum, Papendal en het nationaal park De Hoge Veluwe. Sommige bijzondere plekken liggen verstopt in de bossen en zijn veel minder bekend. We hebben een vijver met uiterst zeldzame Europese rivierkreeftjes, grafheuvels, twee kloosters, de Diogenesbunker, bunkerwoningen op Klein Heidekamp en vliegbasis Deelen – om er maar een paar te noemen. Ook zij behoren tot de schatkamer die Schaarsbergen biedt.

het grondgebied van Schaarsbergen

'Thuis heb ik nog een ansichtkaart waarop een kerk, een kar met paard, een slagerij J. van der Ven. Een kroeg, een juffrouw op de fiets, het zegt u hoogstwaarschijnlijk niets, maar 't is waar ik geboren ben. Dit dorp, ik weet nog hoe het was, de boerenkind'ren in de klas, een kar die ratelt op de keien, het raadhuis met een pomp ervoor, een zandweg tussen koren door, het vee, de boerderijen.'

Een korte geschiedenis

De geschiedenis van het dorp Schaarsbergen is, in de tijd gezien, nog jong. De eerste contouren van het dorp ontstonden zo rond 1850. Het gebied tussen de Schelmseweg en de Koningsweg was toen grotendeels verdeeld tussen de eigenaren van de landgoederen Zypendaal, Warnsborn, Sonsbeek en Klarenbeek en bestond uit (zoals dat heet) woeste gronden. In opdracht van de landgoedheren werd begonnen met de ontginning van de gronden. Een deel werd bebost en andere gronden werden omgezet in landbouwgrond.

Voor de ontginning waren veel arbeidskrachten nodig, zoals boeren, landarbeiders en bosarbeiders. Allen waren in dienst bij de heren van Zypendaal en Warnsborn. Ze werden gehuisvest in woningen en boerderijen. Door stijging van het inwoneraantal besloot de gemeente Arnhem in 1860 tot de bouw van een openbare school. Deze werd gebouwd op de hoek van de Koningsweg en de Kemperbergerweg (het huidige pannenkoekenhuis D'n Strooper). Ook werden in die tijd, met dank aan Baron Brantsen van de Zijp, de kerk en de pastorie gebouwd, en een aantal jaren later de School met de Bijbel. In dit gebouw is tegenwoordig het Oorlogsmuseum '40-'45 gevestigd.

Vanaf de jaren '30 van de vorige eeuw kwam het gebied in trek bij de meer welgestelde mensen die er in de groene omgeving een villa lieten bouwen. Met name langs de Kemperbergerweg, Bakenbergseweg en de Strolaan verrezen steeds meer grote huizen. Vanaf eind jaren '60 werd een groot deel van het gebied tussen deze wegen bebouwd, uitgevoerd in laagbouw en vaak met een plat dak. Daarna zijn er nog twee kleinere gebieden ingevuld: de Bloylantweg (jaren '80) en de Scheidiuslaan (2010). Voorzieningen, zoals winkels en scholen, zijn in de loop der jaren bijna allemaal verdwenen.

Een stukje Schaarsbergen...

Groen en landschap

Wij boffen met onze achtertuin! Een groot deel van het grondgebied van Schaarsbergen is 'groen' en bestaat uit bossen, heidevelden en landgoederen. Een deel heeft een agrarische bestemming en wordt gebruikt als akkerland of grasland. De landschappelijke kwaliteit is hoog.

Er komen diverse soorten wild voor in de bossen, o.a. herten, wilde zwijnen, reeën en vossen. De vossen hebben hun jachtgebied tot bij de woonbebouwing uitgebreid. Sommige bewoners vinden dat prachtig, anderen vinden het maarniks. Het overige grootwild blijft in het algemeen in de bossen. Het oversteken van grote wegen (Koningsweg, Kemperbergerweg) kan leiden tot gevaarlijke situaties en ongevallen. Met reflectoren wordt getracht te voorkomen dat dieren de weg oversteken als een auto nadert. Opmerkelijk is het grote aantal functies en instellingen dat 'verstopt' ligt in de bossen. Vaak is er van buitenaf weinig van deze functies te zien en voor veel mensen zelfs onbekend dat ze er zijn. De schatkamer van Schaarsbergen bevat veel van dat soort plekken. Dit zijn overigens niet per definitie altijd pareltjes. Soms zijn ze heel functioneel (bijv. het verdeelstation). Een bijzondere kwaliteit van Schaarsbergen is dat het alom aanwezige groen deze functies absorbeert, waardoor ze niet opvallen totdat je er vlak voor staat. Mede door het grote aantal terreinen met een bijzondere functie zijn grote delen van het gebied niet vrij toegankelijk (zie ook onder 4: Recreatie).

Onderhoud van bos en landschap

Er is de laatste jaren veel onderhoud gepleegd aan de bossen waarbij veel is gekapt, volgens sommigen zelfs teveel. Vanwege de esthetiek en de gebruikswaarde van de bossen stellen wij het op prijs als de door tractoren en vrachtwagens kapot gereden paden snel worden hersteld en dat bomen en takken die de paden versperren worden geruimd.

We merken dat op de landgoederen veel (laan)bomen aan het eind van hun levensduur zijn en moeten worden gekapt, als ze niet bij een storm omwaaien. Voor behoud van de kwaliteit van het landschap is het zeer belangrijk dat bij kap van bomen ook weer nieuwe bomen worden geplant. Wij vragen de gemeente om hier bij grondeigenaren/beheerders op toe te zien. Ook stellen wij het op prijs als vooraf inzichtelijk wordt gemaakt waar onderhoud wordt uitgevoerd, en met welke ambitie. Ook de landbouw is belangrijk voor het landschap. Boeren onderhouden het landschap. De aanwezige landbouwpercelen vormen een aangename afwisseling met de dichte bossen. Wij vinden het niet wenselijk dat deze worden omgezet in ander grondgebruik. Enerzijds omdat het opheffen van landbouwgrond leidt tot een verrommeling van het landschap, maar ook om de agrariërs kansen te geven voor hun bedrijf. Daarvoor moeten zij zich kunnen ontwikkelen, maar een intensivering van de bedrijven is, getuige op de natuurlijke omgeving waarin zij liggen, niet gewenst. Dit geldt zowel in de veehouderij als in de akkerbouw- en tuinbouw takken. Dus geen omschakeling naar intensieve veehouderij en geen omschakeling naar boomteelt of sierteelt of intensieve tuinbouw.

Geen nieuwe bebouwing in het landschap

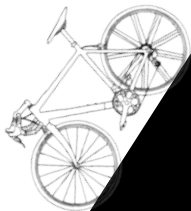
Bij de stelling dat agrarische bedrijven belangrijk zijn voor het landschap en zich moeten kunnen ontwikkelen hoort ook dat hun gebouwen moeten kunnen uitbreiden, als dat nodig is. Ten aanzien van andere bebouwing zijn wij zéér terughoudend. De ontwikkeling van een nieuw landgoed, zoals op het Lage Erf gebeurt, zien wij als een voorbeeld dat geen navolging behoeft. De nieuwbouw van woningen gaat ten koste van de open ruimte, terwijl er geen nieuwe kwaliteit aan het gebied wordt toegevoegd. Een open(baar) landschap wordt privéterrein. We zijn zuinig op de natuur, maar juist de afwisseling met landbouwgronden geeft het gebied een aangename variatie.

Dit item speelt ook bij verplichte natuur- of boscompensatie in het Gelders Natuurnetwerk (ecologische hoofdstructuur). Wij vinden het ongewenst dat de open ruimte verloren gaat door verplichte compensatie in een gebied waar toch al veel natuur is. Die compensatie kan elders in de stad of in de regio meer waarde hebben.

Wensen voor de toekomst

- behoud van het aanwezige groen en de afwisseling tussen bos, heide en landbouwgrond
- verbeteren van ecologische structuren door het opheffen van barrières (met name wegen en hekwerken)
- gebieden met een agrarische bestemming handhaven als landbouwgrond
- wees terughoudend bij verplichte natuur- en boscompensatie, kijk goed of het elders niet meer waarde heeft
- geen nieuwe bouwlocaties in de groene gebieden
- niet alleen bomen kappen, maar ook nieuwe bomen planten!
- een beter herstel van wegen, paden en groen na onderhoud
- informatie van terreinbeheerders wanneer onderhoud wordt uigevoerd en met welke ambitie

Recreatie

Wij maken veel gebruik van onze achtertuin, die de Veluwe heet, om te wandelen, hard te lopen, te fietsen (al dan niet op de MTB) en paard te rijden. Veel mensen geven aan dat ze zich ook veilig voelen in de bossen, met name op landgoed Warnsborn. We zijn ons ervan bewust dat we op een unieke plek wonen.

Nadeel is de sterke versnippering van het gebied. Het buitengebied is sterk gefragmenteerd door de grootschalige infrastructuur (A12 en A50) en doordat er veel gebieden omsloten zijn door hekwerken en niet toegankelijk zijn. Dit maakt het moeilijk om het gebied te doorkruisen. Anderzijds zijn er ook plekken waar juist geen hekken zijn en je vanuit het bos zo de snelweg A12 oploopt. Op sommige plaatsen ontbreken recreatieve (fiets)verbindingen. Gemist worden veilige fietspaden langs de Cattepoelseweg, Deelenseweg en Hoenderloseweg. Een kans ligt er om een verbinding te leggen vanaf de Buitenplaats Koningsweg via het veteranenlandgoed Vrijland richting Deelen.

Kleine irritaties zijn er ook: vervuiling door hondenpoep en zwerfafval, slecht onderhoud van het groen, overlast door MTB-ers, soms ook overlast door wild. Een punt van irritatie is dat ruiters regelmatig van de ruiterspaden afwijken en daardoor de wandelpaden beschadigen. Zelfdiscipline van de ruiters kan dit probleem grotendeels oplossen.

Wensen voor de toekomst

- verbeteren van recreatieve routes
- net zoals er speciale rutterroutes zijn, moeten er ook speciale MTB-routes zijn. Dit om te voorkomen dat recreanten elkaar in de weg zitten en paden kapot worden gereden
- beter onderhoud van recreatieve paden
- verwijderen van hekwerken waar mogelijk, betere toegankelijkheid gebieden
- voldoende prullenbakken in de wijk, vooral op de 'hondenuitlaatroutes' en in de buurt van het sportpark de Bakenberg De nieuwe ondergrondse vuilcontainers met een 'zwerfvuilklep' kunnen hier een rol in vervullen

Wonen en bebouwing

Schaarsbergen telt 734 woningen en ca. 2100 inwoners. Een echt centrum heeft Schaarsbergen niet. Gevoelsmatig vormen de kerk en de brink het hart van het dorp, maar deze liggen heel excentrisch ten opzichte van de buurt waar de meeste mensen wonen: het gebied tussen Schelmseweg – Bakenbergseweg – Strolaan – Kemperbergerweg. De afstand tussen de wijk en de brink met de kerk bedraagt ca. 2,5 km.

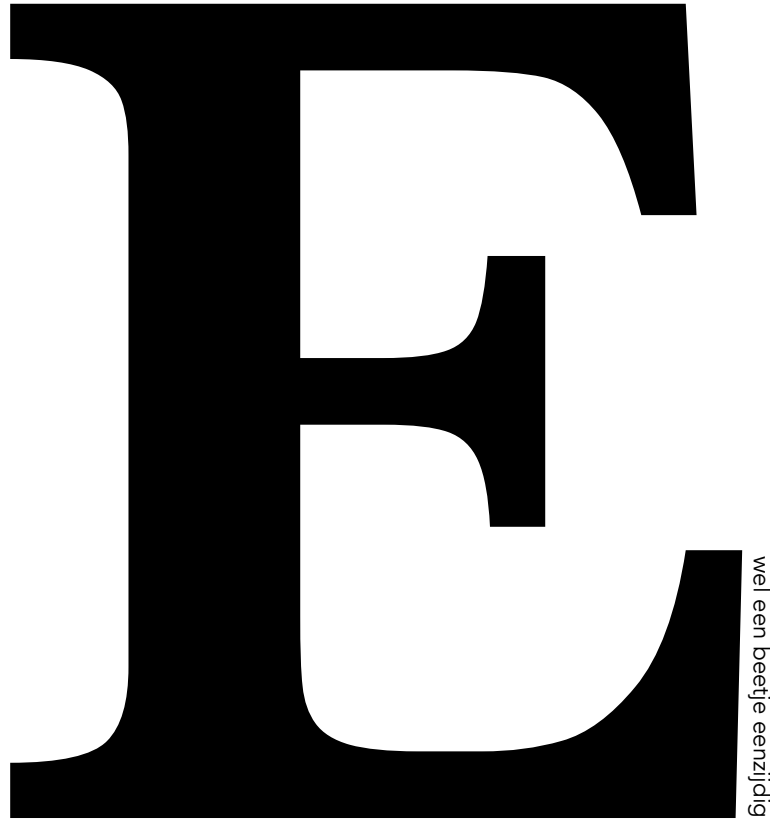
Ruimtelijk gezien is de woonbebouwing van Schaarsbergen in te delen in vier zones:

- a.** Het woongebied tussen de Schelmseweg, Bakenbergseweg, Strolaan/Karmelitessenlaan en de Kemperbergerweg. Dit is een echte woonbuurt. De bebouwing bestaat uit vrijstaande en twee-onder-een-kapwoningen. In het middendeel van de buurt staan geschakelde patiowoningen.
- b.** De lintbebouwing langs Kemperbergerweg: bebouwing op ruime percelen met veel particulier groen, afgewisseld door bos.
- c.** Verspreid gelegen woonbebouwing.
- d.** Instellingsterreinen, zoals 's Koonings Jaght en de Stichting Bio Kinderrevalidatie. Andere terreinen waar op grote schaal bebouwing aanwezig is zijn het opleidingsinstituut IPC Groene Ruimte, recreatieparken en diverse militaire complexen.

In deelgebied **a.** ligt ook een aantal instellingen van Elver (voorheen Schreuder huizen) en Siza.

A large, bold, black letter 'E' is centered on the page. The letter has a thick, blocky appearance with rounded corners and a slightly irregular, hand-drawn feel. To the right of the letter, the text 'wel een beetje eenzijdig' is written vertically in a small, black, sans-serif font.

wel een beetje eenzijdig

Een fijne woonomgeving,

De inwoners van Schaarsbergen houden van de omgeving waar ze wonen. De wijk wordt gewaardeerd om de ruim opgezette kavels, de laagbouw, de diversiteit in bouwstijlen en het groen. Toch kunnen we ook enkele minpuntjes noemen: Schaarsbergen heeft soms de neiging een slaapdorp te worden. Behalve de bakker zijn er geen plekken om elkaar zomaar tegen te komen, zoals scholen, winkels of een buurtcafé. De bevolkingsopbouw is niet evenwichtig: er zijn relatief veel ouderen (55+) en weinig jonge gezinnen. De leeftijdsgroep tussen 18 en 35 jaar is sterk ondervertegenwoordigd. Nadeel is ook dat er weinig betaalbare woningen zijn: de huizenprijzen zijn altijd relatief hoog, omdat de grond zo duur is.

Voor kinderen is er weinig openbare speelgelegenheid. Het speeltuintje aan de Warnsbornlaan is alleen voor de hele kleintjes. Gemist wordt een ontmoetingsplek of een speelveldje voor kinderen van de basisschoolleeftijd. Tot een aantal jaren geleden was er een openbaar voetbalveld naast SML, maar deze is bij het sportpark getrokken met een hek er omheen. Dit hek wordt wel vaak opengesteld, om kinderen de gelegenheid te geven om er te kunnen voetballen, mits de velden niet worden gebruikt door de voetbalclub.

Er zijn in Schaarsbergen weinig mogelijkheden voor nieuwbouw. De bouw van eengezinswoningen op het voormalige terrein van het KGL (oplevering in 2010) was de laatste grotere bouwlocatie. Dat heeft geleid tot een merkbare verjonging van de buurt. Daarnaast zijn er plannen voor een nieuwe invulling op het RIN-terrein. De oorspronkelijke plannen zijn echter stukgelopen op verzet uit het dorp tegen hoogbouw op dit terrein.

We willen echter niet dat Schaarsbergen op slot gaat! Een omgeving waar niets kan en waar niets verandert sukelt langzaam in slaap. We willen ruimte geven aan de bouw van nieuwe woningen, mits dit iets toevoegt aan de kwaliteit, in ruimtelijke zin of in woningtype en waarbij nieuwbouw niet ten koste gaat van het landschap.

Er is een wens voor meer woningen die geschikt zijn voor senioren en voor kleinere woningen. Hoewel we best anders zouden willen, zijn we ons ervan bewust dat woningen hier relatief duur zijn en ook duur blijven, omdat de grondprijs nu eenmaal hoog is. Ook huurwoningen zijn er om die reden nauwelijks.

Wensen voor de toekomst

- Schaarsbergen mag niet op slot!
- meer woningen voor senioren
- meer kleinere woningen
- speelveld voor kinderen in basisschoolleeftijd
- ontmoetingsplek voor bewoners
- geen hoogbouw
- geen nieuwbouw in het open landschap

Welke ruimte er is voor nieuwbouw, verschilt per deelgebied.

a. *Vervangende nieuwbouw*

Vervanging van een woning op dezelfde locatie is overal mogelijk. Een voorbehoud wordt gemaakt voor historische of karakteristieke panden. Vervanging van een grote woning door twee kleinere woningen (voor starters of senioren, kangoeroewoning) zou ook mogelijk moeten zijn.

De woonwijk tussen Schelmseweg, Bakenbergseweg, Karmelitessenlaan/Strolaan en Kemperbergerweg

Ook het Siza-terrein aan de Kemperbergerweg rekenen we hier toe, omdat dit direct aansluit aan de wijk. In dit deelgebied is ruimte voor nieuwbouw. In de meeste gevallen zal het hier gaan om vervangende nieuwbouw, omdat de meeste kavels al bebouwd zijn. In dit deelgebied is in principe ook inbreiding mogelijk. Op het Siza-terrein staat een aantal gebouwen (paviljoens) in een bosachtige omgeving. Dit is prima, maar wij zien hier ook kansen om in de toekomst op dit terrein andere functies mogelijk te maken voor de woonwijk, door woningen, bedrijfjes of voorzieningen toe te laten (zie ook hoofdstuk 6).

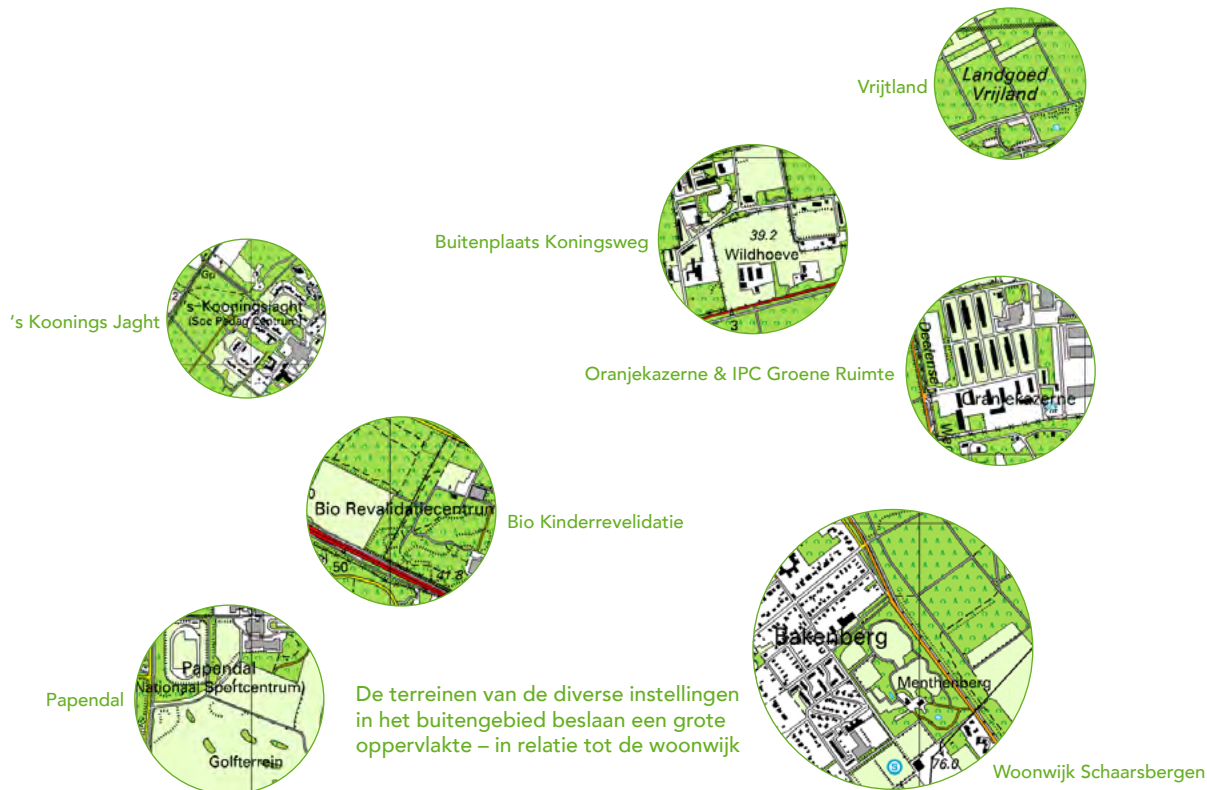
We onderscheiden de volgende deelgebieden:

a. *RIN-locatie*

Voor de RIN-locatie, gelegen tussen de Menthenbergseweg en de Kemperbergerweg, is een eigen gebiedsvisie opgesteld, die op 27-01-2014 door de gemeenteraad is vastgesteld. In deze visie zijn de randvoorwaarden en uitgangspunten benoemd waaraan het uit te werken plan moet voldoen. Deze visie is opgesteld in overleg met omwonenden, na hevig protest uit de wijk op het eerdere bouwplan. Het overeengekomen kader uit de Gebiedsvisie is voor bewoners en partijen uitgangspunt en leidraad waaraan nieuwe plannen voor de RIN-locatie worden getoetst.

b. *Lintbebouwing langs Kemperbergerweg*

De Kemperbergerweg wordt getypeerd als een lintbebouwing. Het eerste deel is nog relatief dicht bebouwd, verder naar het noorden wordt de bebouwing steeds extensiever en afgewisseld met bospercelen. De woningen liggen niet alleen aan de Kemperbergerweg, maar op diverse plaatsen ook daarachter, via insteekweggetjes ontsloten. Langs de Kemperbergerweg is verdichting mogelijk door bestaande (grote) bouwpercelen te splitsen. De nieuwe woningen dienen zich te voegen in de omgeving, dat wil zeggen dat zij niet moeten gaan concurreren met de bestaande bebouwing (beperking in bouwvolume en ingetogen uitstraling). Nieuwbouw mag niet ten koste gaan van open plekken of bos.

De terreinen van de diverse instellingen in het buitengebied beslaan een grote oppervlakte – in relatie tot de woonwijk

C. *Verspreid gelegen bebouwing*

In het overige buitengebied geldt dat nieuwbouw alleen mogelijk is als compensatie van sloop (rood voor rood) en op hetzelfde bouwperceel. Het is niet de bedoeling dat er nieuwe bouwpercelen worden gerealiseerd. Bij stoppende agrarische bedrijven zien we kansen voor nieuwbouw met behoud van het karakter van een erf.

De realisatie van een nieuw landgoed na beëindiging van een bedrijf, zien wij niet als een wenselijke ontwikkeling. Kern van de kritiek is dat het realiseren van nieuwe woningen buiten het bestaande erf ten koste gaat van de open ruimte en dat het geen nieuwe kwaliteit toevoegt aan een gebied waar al zo veel natuur is. Juist de afwisseling met de openheid van de landbouwgronden heeft het gebied een aangename variatie.

d. *Instituten*

Verspreid over het hele buitengebied van Schaarsbergen liggen diverse omvangrijke functies en instituten. Enkele grotere zijn 's Koonings Jaght, Stichting Bio Kinderrevalidatie, IPC Groene Ruimte, IFV Instituut Fysieke Veiligheid en diverse militaire terreinen. Het is niet ondenkbaar dat dergelijke terreinen in de toekomst hun functie zullen verliezen (zoals bijvoorbeeld het terrein wat nu Buitenplaats Koningsweg heet). Teruggave aan de natuur zou wenselijk zijn, maar is niet realistisch. Bij herstructurering is het wel wenselijk om slechts een deel van het terrein te gebruiken voor (vervangende) nieuwbouw. Per situatie zal bekeken moeten worden of gebouwen geschikt zijn voor hergebruik. Het is mooi als dit kan, het verwijst naar de historie en geeft het gebied een eigen identiteit. Andersom biedt het kansen om een bijzonder (woon)milieu te creëren. Het is absoluut niet gewenst om op dit soort bijzondere plekken een doorsneebuurt te maken. Het is ook niet gewenst als op dit soort terreinen alleen woningen in het dure segment worden ontwikkeld. Nieuwe functies die veel mensen aantrekken en/of een aanmerkelijke groei van het verkeer tot gevolg hebben zijn niet gewenst. Per saldo mag de gebruiksintensiteit niet toenemen.

Dat betekent dus bijvoorbeeld (in theorie; er is op dit moment geen sprake van dat deze terreinen werkelijk vrij komen):

- dat omzetting van het terrein van het Instituut Fysieke Veiligheid naar een woonfunctie wèl mogelijk is (hoge bebouwingsdichtheid, hoge gebruiksintensiteit)
- dat omzetting van een militair terrein naar recreatiepark niet mogelijk is. Militaire terreinen zijn naar binnen gericht. Recreatieve terreinen veel meer extern/naar buiten. Sowieso vinden we dat er genoeg toeristische terreinen zijn. We merken dat de intensiteit ervan toeneemt: zie hoofdstuk 7: Toerisme).

De huidige functie van Buitenplaats Koningsweg vinden wij een waardevolle toevoeging aan Schaarsbergen. Een culturele enclave, waar wordt gewoond en gewerkt en waar met enige regelmaat culturele activiteiten worden gehouden.

Schaarsbergen

De Schaars

125

Manege

42.7

kamp

40.1

Landgoed

Kemperbergerweg

35.8

31.8

32.5

b.

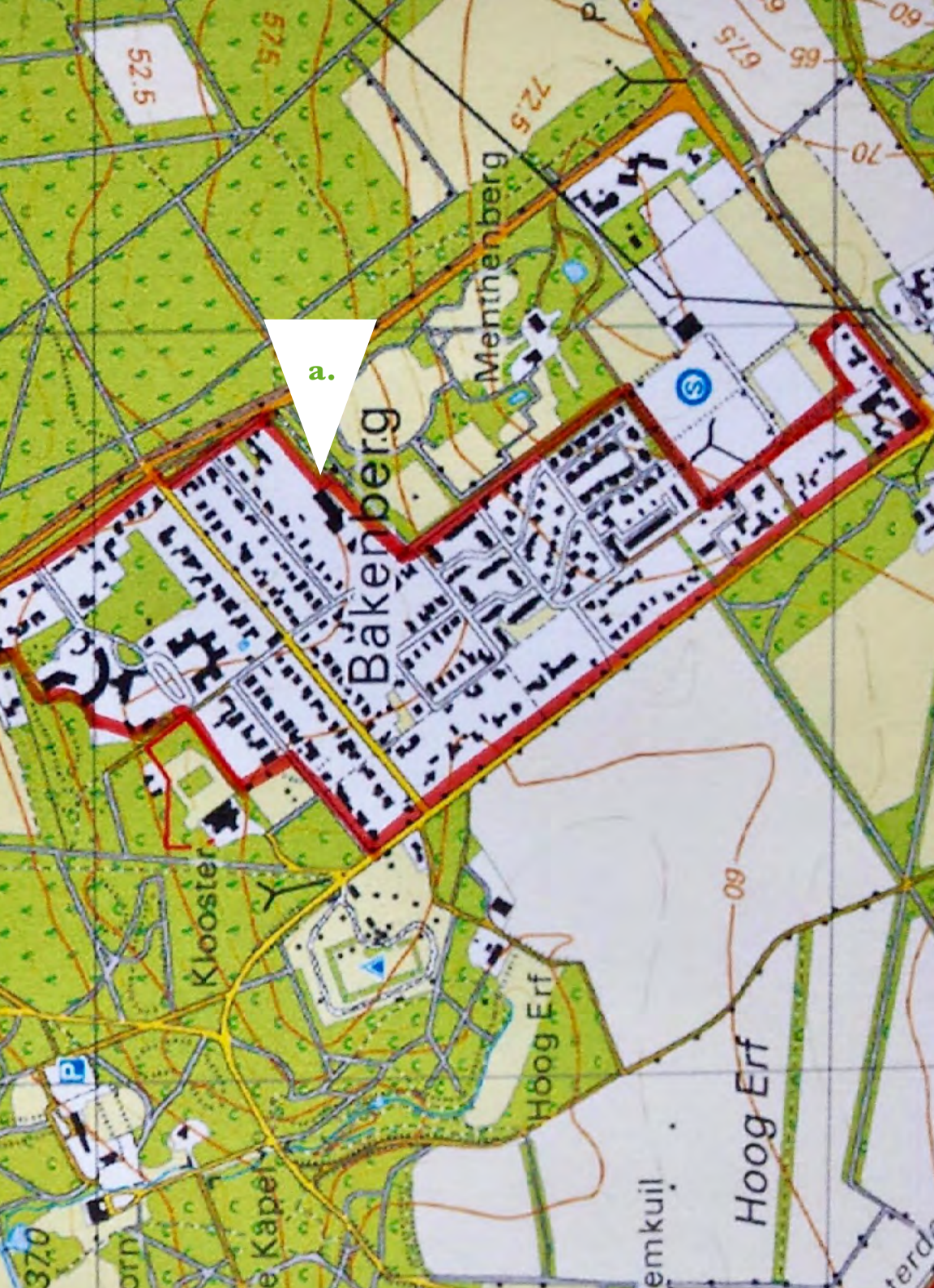
Schaarsberger

Het Lage Erf

42.5

orn

a.

a. *RIN-locatie*

b. *Lintbebouwing langs de Kemperbergerweg*

WAT IS PASSENDE NIEUWBOUW?

Wat passende bebouwing is, hangt af van de locatie: van de grootte van de kavel en van de omliggende bebouwing. De massa en hoogte van een gebouw dienen zich aan te passen aan wat er in de naaste omgeving aanwezig is. In Schaarsbergen heerst nog steeds het 'RIN-syndroom'. Bij herontwikkeling van deze locatie tussen de Menthenbergseweg en de Kemperbergerweg is enkele jaren geleden een plan gemaakt voor een hoge woontoren met 7 bouwlagen, wat leidde tot hevige weerstand in het dorp – en uiteindelijk tot het afblazen van het plan. Duidelijk is dat we in Schaarsbergen geen hoogbouw willen! Bij herontwikkeling van grotere terreinen (dus niet één kavel) zijn 3 of 4 bouwlagen denkbaar. Meer dan 4 bouwlagen is overal uitgesloten en de bebouwing mag sowieso niet boven de boomkruinen uitsteken.

Voorzieningen

Winkels

De enig overgebleven winkel is bakkerij Reijnen aan de Kemperbergerweg. Enerzijds vindt men het jammer, maar wel begrijpelijk, dat er niet meer winkels zijn. Een deel van de inwoners geeft aan dat door de afwezigheid ervan het juist ook lekker rustig is in Schaarsbergen. Mensen doen hun boodschappen in de Burgemeesterswijk, in Alteveer-Cranevelt of in Oosterbeek. Ook de stad is dichtbij genoeg. Belangrijk is wel dat er een busverbinding blijft (zie ook hoofdstuk 8).

Medische en sociaal-culturele voorzieningen

Wat wel wordt gemist is een medische voorziening, zoals een medisch steunpunt met een huisarts, prikpost e.d. Dit zou een welkome aanvulling zijn. Wij denken dat het Siza-terrein aan de Kemperbergerweg een prima locatie kan zijn voor een dergelijke voorziening; er is voldoende ruimte en dicht bij de woonwijk. Op dit terrein is ook al een kinderopvang en een BSO gevestigd. Deze zorgen voor een verbinding tussen Siza-terrein en dorp. Wat ontbreekt is een vanzelfsprekende ontmoetingsplek. De basisschool is eind jaren '80 gesloten. Het is jammer dat het dorpshuis op afstand ligt van de woonwijk waar de meeste mensen wonen. Men wijkt daardoor snel uit naar de Hoogkamp voor diverse activiteiten. Het dorpshuis wordt gebruikt voor o.a. vergaderingen, begrafenissen, yoga en senioren-gym en is te huur voor diverse activiteiten. Onder het gebouw zit een grote schietkelder die door de schietvereniging wordt gehuurd. Ook de dorpskerk biedt na de recente verbouwing mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik. Dit juichen wij toe, want het vergroot de levendigheid in Schaarsbergen.

Wensen voor de toekomst

- sociaal-medisch steunpunt in de wijk
- servicepunt (afhaalpunt voor pakketten e.a.)
- meer sociale activiteiten in dorpshuis, dorpskerk of buurtkroeg
- speelveld voor kinderen in basisschoolleeftijd
- ontmoetingsplek voor alle leeftijden

Wij prijzen ons gelukkig met de aanwezige sportvoorzieningen in de buurt: het sportpark Bakenberg met voetbal- en hockeyvelden, de tennisbanen van tennisclub Schaarsbergen en meerdere maneges. Een aantal jaren geleden is de ingang van het sportpark voor het autoverkeer verplaatst naar de Kemperbergerweg. Door deze verplaatsing is de (verkeers)veiligheid aanmerkelijk verbeterd. Toch zijn er vooral in het weekend nog steeds parkeerproblemen en wordt er veel geparkeerd langs zowel de Bakenbergseweg als de Kemperbergerweg. Op de Bakenbergseweg wordt dit probleem verergerd door de parkeerproblemen bij restaurant Trix (zie ook hoofdstuk 8: Verkeer). Voorts zijn er sportvoorzieningen met een meer regionale of zelfs landelijke betekenis, zoals de golfbanen van de Edesche Golfclub en de Rosendaelse Golfclub, het zweefvliegterrein Terlet en het nationaal sportcentrum Papendal.

Recent is het motorcrossterrein bij de A50 sterk uitgebreid en maken ook andere clubs uit de regio gebruik van dit terrein. Ondanks de ligging langs de snelweg, waar al veel verkeerslawaaï is, ondervindt de omgeving overlast door (nog meer) lawaaï.

Wensen voor de toekomst

- oplossen parkeerprobleem sportpark Bakenberg

Bedrijvigheid

In Schaarsbergen zijn diverse bedrijven aanwezig, meestal kleinschalig van aard en in de vorm van 'bedrijvigheid aan huis'. Wij vinden ze passend bij Schaarsbergen. De bedrijvigheid zorgt voor levendigheid en heeft over het algemeen geen verstoring effect. Voorbeelden zijn Totaaltuin, de autobedrijven van Polman en Pluim en het bos-, natuur- en landschapsbeheerbedrijf van Johan Rap.

Toerisme

In Schaarsbergen ligt een groot aantal toeristische trekkers. Sommige van (inter)nationale betekenis, zoals Burgers' Zoo, het Openluchtmuseum en het nationaal park De Hoge Veluwe. Er zijn meerdere recreatieparken, campings, B&B's en horecagelegenheden.

Wij zijn van mening dat er hiermee genoeg verblijfsrecreatieterreinen zijn. Nieuwe recreatieparken voegen geen nieuwe kwaliteiten toe aan ons mooie buitengebied. De verkeersdruk en de druk op natuur en landschap nemen daarmee alleen maar toe.

De meeste activiteiten vinden plaats binnen de terreinen zelf. Voor Droompark De Hooge Veluwe is recent een nieuw bestemmingsplan vastgesteld. Dit plan staat veel nieuwe ontwikkelingen toe: een appartementencomplex, nieuwe recreatiewoningen, nieuwe voorzieningen. Wij zijn wel geschrokken van de hoeveelheid en de omvang van de bebouwing die met dit nieuwe plan wordt toegelaten. Weliswaar gebeurt dit binnen de eigen terreingrenzen, maar wij vrezen voor een sterke toename van het aantal verkeersbewegingen.

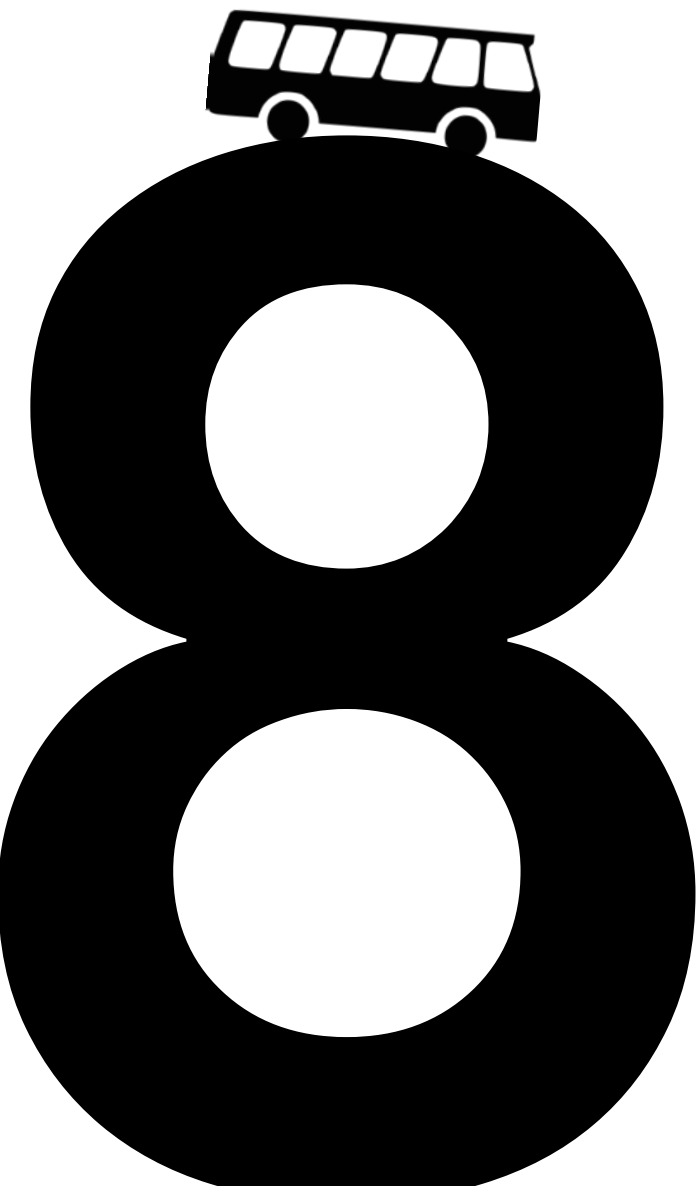
Anderzijds vinden wij het positief dat een ondernemer investeert in zijn terrein om zo ervoor te zorgen dat de kwaliteit hoog blijft. Zo investeert Nationaal Park De Hoge Veluwe de komende jaren in al haar drie entrees, waaronder de ingang Schaarsbergen. Onze wens is een verbetering van de zichtbaarheid en de beleving van de entree, zodat de ingang vanaf de Koningsweg beter in het oog valt. Investeren is noodzakelijk om langzame achteruitgang te voorkomen. Permanente bewoning en concentratie c.q. sturing van huisvesting op recreatieterreinen van mensen die elders geen huis kunnen vinden, zien wij als een ongewenste ontwikkeling.

Wensen voor de toekomst

- géén nieuwe recreatieterreinen
- nieuwe ontwikkelingen dienen binnen eigen terreingrenzen te gebeuren
- bewaar het groene karakter van de terreinen (voorzieningen in het groen)
- er mag geen extra overlast voor de omgeving optreden (verkeershinder, toename van de parkeerdruk). Het parkeren mag niet worden afgewenteld op de omgeving.
- attracties als Burgers' Zoo en Openluchtmuseum mogen op eigen terrein natuurlijk blijven vernieuwen. Bij groei van het aantal bezoekers (ook bij evenementen) dient het verkeer integraal bij de plannen te worden meegenomen, omdat anders de verkeersdruk te hoog wordt. Op drukke dagen loopt het verkeer nu al vast.
- verbetering van de zichtbaarheid en beleving van de ingang Schaarsbergen van Nationaal Park De Hoge Veluwe

Verkeer

Bij het thema verkeer zijn drie aspecten van belang: bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid. Deze drie aspecten komen in de tekst hieronder terug. Van invloed op de leefbaarheid zijn bijvoorbeeld de hoeveelheid verkeer en de parkeerdruk in de omgeving. Ten aanzien van de verkeersveiligheid richten wij onze aandacht vooral op de meer kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals fietsers en voetgangers.

Bereikbaarheid voor het autoverkeer

Schaarsbergen is goed ontsloten voor het autoverkeer. Via de Schelmseweg, Amsterdamseweg, Kemperbergerweg, Koningsweg en Deelenseweg kun je alle kanten op en zit je bovendien zo op de snelwegen A12 en A50.

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

De bereikbaarheid met het openbaar vervoer is minder goed geregeld. Wij zijn blij dat er nog een busverbinding is met de stad. Lijn 9 rijdt door Schaarsbergen heen met als eindpunt het IPC en soms tot de Oranjekazerne. De frequentie is 2x per uur. Daarnaast wordt ook gebruikt gemaakt van lijn 2, die tot bovenaan de Hoogkamp rijdt. Een groot deel van de passagiers komt van de instellingen van Siza en Elver, van de recreatieparken en kazernes. Mensen (vnl. ouderen) die voor hun boodschappen afhankelijk zijn van de bus, moeten overstappen op de Hoogkamp. Wij zouden graag zien dat er weer een rechtstreekse busverbinding komt.

Snelheid van het verkeer,

Op de Schelmseweg, Bakenbergseweg en Strolaan mag 50 km/u worden gereden. Op de Kemperbergerweg wisselt de snelheid tussen de 50, 80 en 60 km/u. Deze wisselende snelheid kan verwarring opleveren. De provincie Gelderland onderzoekt of de snelheid op de Koningsweg kan worden teruggebracht tot 60 km/u. De bewoners van de Koningsweg ervaren veel hinder door de hoge snelheden en geluidsoverlast, onder meer door motoren die met veel lawaai over de Koningsweg rijden. We zijn van mening dat hetzelfde snelheidsregime moet gelden op de Koningswegen en op de Kemperbergerweg. De Kemperbergerweg is echter een gemeentelijke weg, die enkele jaren geleden nog geheel is vernieuwd en ingericht als 80 km-weg, waardoor een nieuwe herinrichting niet bovenaan het prioriteitenlijstje van de gemeente staat.

Woonstraten

De woonwijk wordt ontsloten via het carré Schelmseweg, Bakenbergseweg, Strolaan en Kemperbergerweg. De straten daartussen zijn 30 km-gebied. Een gepaste snelheid is hier noodzakelijk vanwege buiten spelende kinderen en de vele onoverzichtelijke kruisingen (haakse bochten, hoge heggen). De kwaliteit van het wegdek is op veel plaatsen slecht. In de afgelopen 45 jaar heeft er geen groot onderhoud plaatsgevonden. Bij een herinrichting kan het onderscheid tussen ontsluitingswegen en woonstraten zichtbaar worden gemaakt in het wegdek door voor de woonstraten te kiezen voor bijvoorbeeld klinkerbestrating.

Veiligheid voor fietsers

Wij vinden veiligheid voor fietsers belangrijk, zowel voor het dagelijkse fietsverkeer als voor recreanten die veelvuldig gebruik maken van het buitengebied. 'We blijven aandacht houden voor een veilige overstek van fietsers op de kruisingen aan de randen van de wijken'. Op een aantal doorgaande wegen zijn geen aparte fietspaden aanwezig. Fietsers moeten op de rijbaan, waar vaak hard wordt gereden. Vrijliggende fietspaden zijn gewenst langs Hoenderloseweg, de Deelenseweg en het verlengde van de Cattepoelseweg.

Geluidsoverlast

De A12 doorsnijdt met een viaduct de lintbebouwing van Schaarsbergen. Het verkeerslawai van de A12 wordt in een groot deel van Schaarsbergen gehoord, bij een bepaalde windrichting zelfs tot in de woonwijk. Wij hopen dat de realisatie van een geluidsscherm dit kan verbeteren.

Parkeren

Een knelpunt is de parkeersituatie aan de Bakenbergseweg. Restaurant Trix (hoek Schelmseweg – Bakenbergseweg) heeft nauwelijks parkeergelegenheid op eigen terrein. De situatie is iets overzichtelijker geworden na de recente herinrichting. Toch staan er regelmatig nog auto's half op de fietsstrook geparkeerd of op de fietssuggestiestrook langs de oostkant van de Bakenbergseweg. Dit levert gevaarlijke situaties op. Deze route wordt veel gebruikt door fietsende kinderen en jongeren op weg naar het sportpark. Samen met de gemeente en Trix willen we blijven zoeken naar een definitieve oplossing. Ook het parkeren bij het sportpark levert problemen op, met name op de zaterdag. Er wordt veel geparkeerd in de berm, zowel aan de Bakenbergseweg als de Kemperbergerweg.

Veiligheid op kruisingen

Voordeel van een beperking van de snelheid is een beter overzicht op de kruisingen. Op de kruisingen die de wijk ontsluiten kan de verkeersveiligheid worden verbeterd:

- Recent is dit reeds gebeurd bij de kruising Schelmseweg - Bakenbergseweg. Hier zijn wij als inwoners van Schaarsbergen erg blij mee! Deze kruising is de belangrijkste ontsluiting voor het verkeer van en naar de woonwijk. Voor fietsers is de oversteek veiliger geworden en voetgangers hebben eindelijk ook een eigen pad/oversteek gekregen.
- De kruising Bakenbergseweg – Strolaan is onduidelijk. Oplossing kan zijn een hogere drempel op de Bakenbergseweg (vanaf de camping) of een stopbord en haaiantanden in combinatie met een verkeersspiegel.
- De kruising Strolaan – Kemperbergerweg. Deze kan veiliger worden door een snelheidsbeperking op de Kemperbergerweg, maar blijft onoverzichtelijk door de bocht en de helling in de weg. Het verkeersbord 'u nadert een voorrangsweg' kan worden vervangen door een stopbord.
- Het kruispunt Kemperbergerweg – Schelmseweg is met name lastig voor fietsers. Er ontstaat een onduidelijke voorrangssituatie als fietsers de Schelmseweg oversteken en er tegelijk auto's vanaf de Kemperbergerweg linksaf slaan. Met verkeersborden kan op deze onoverzichtelijke situatie worden geattendeerd.

Wensen voor de toekomst

- verbetering van de verkeersveiligheid op de hoofdkruispunten in de wijk (Schelmseweg, Bakenbergseweg, Strolaan, Kemperbergerweg)
- aanpak parkeerprobleem Bakenbergseweg ter hoogte van Trix
- wegdek in de wijk vernieuwen met klinkerbestrating (in combinatie met verbetering van de afwatering)
- verbetering van de verkeersveiligheid voor fietsers door aanleg van vrijliggende fietspaden langs de Hoenderloseweg, Deelenseweg en het verlengde van de Cattepoelseweg
- aanleg van geluidwerende voorzieningen langs de A12

Een duurzame woonomgeving

Schaarsbergen wil graag pilot zijn als voorbeeld van een duurzame wijk. Wij zijn een 'dorp in het groen' en willen graag ons steentje bijdragen aan een duurzaam beheer. We zien kansen op het gebied van energie, waterbeheer en in het beheer en onderhoud van het groen in de wijk.

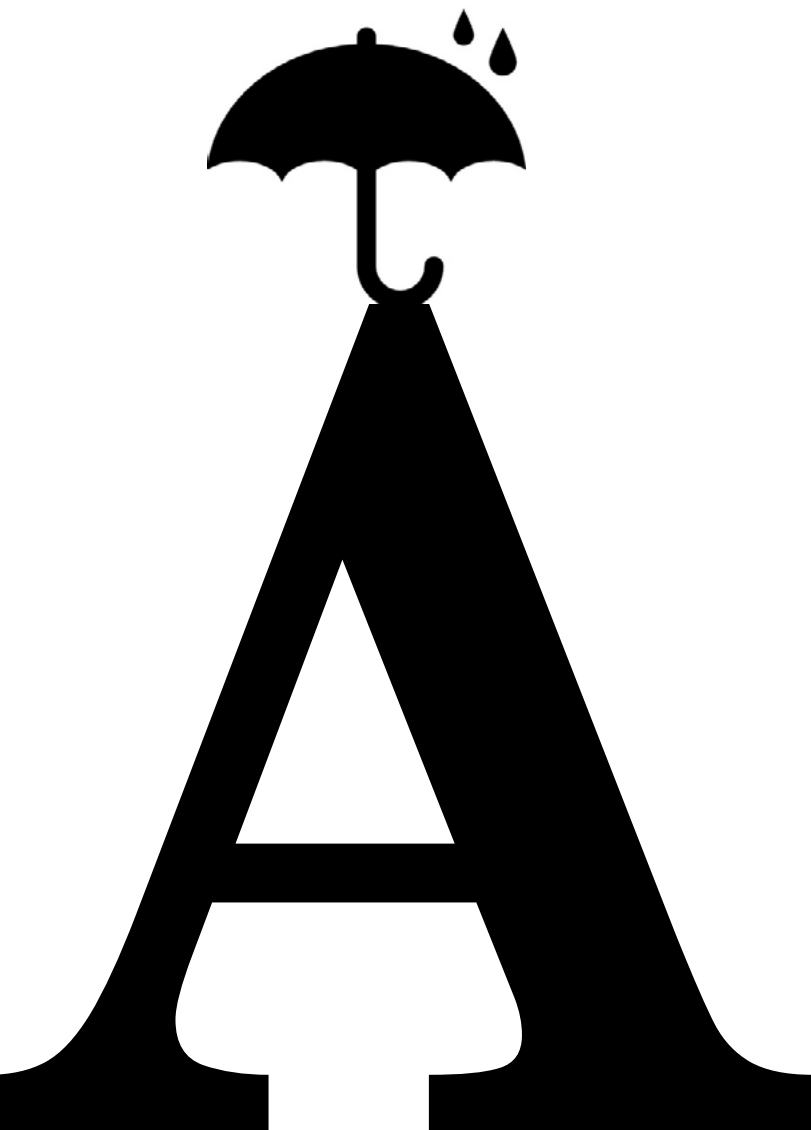
Energie

- Aanpassing van de straatverlichting langs de Kemperbergerweg naar een diervriendelijk licht. Een (groene) verlichting die alleen naar beneden schijnt. Ook de continue verlichting van snelwegen is nadelig voor de natuur (de A12 en A50 doorsnijden beide natuurgebied).
- Straatverlichting dimmen. De verlichting hoeft niet de hele nacht fel te branden (eventueel met bewegingsdetectie feller laten schijnen).
- Er zijn kansen voor de aanleg van zonneparken, bijvoorbeeld op de grotere landbouwpercelen/enclaves.
- Géén windmolens vanwege de visuele vervuiling van het Veluwe- en landgoederenlandschap. Windmolens leveren overigens ook een conflict op met de vliegroutes van Defensie.

Hoogspanningsleiding

De hoogspanningsmasten worden door veel mensen gezien als horizonvervuiling. Natuurlijk weten wij dat ze belangrijk zijn voor de energievoorziening, maar ze zijn erg ontsierend in het fraaie Veluwe landschap. Bovendien loopt de lijn vlak langs de woningen op de Hoogkamp (met een hoogspanningsmast op een schoolplein!) en dwars over het sportpark en enkele individuele woningen. Liefst willen wij de lijn onder de grond, en maak er anders iets moois van: maak er een kunstwerk, een landmark van, zoals voorbeelden hiernaast laten zien.

Aanpak Wateroverlast

In 2014 is Schaarsbergen twee maal getroffen door extreme wateroverlast kort achter elkaar, in april en juli van datzelfde jaar. Veel woningen en kelders zijn ondergelopen met grote schade tot gevolg. Gebleken is dat Schaarsbergen niet is voorbereid op dergelijke extreme regenval. Inmiddels wordt wel duidelijk dat de kans op dit soort buien groter is dan tot voor kort werd gedacht.

In het onderzoek dat door de gemeente is gedaan na de wateroverlast in 2014 zijn door de bewoners vele suggesties gedaan om wateroverlast te voorkomen. De gemeente heeft de toezegging gedaan om binnen nu en 5 tot 10 jaar maatregelen uit te voeren om het waterbeheer in Schaarsbergen toekomstbestendig te maken.

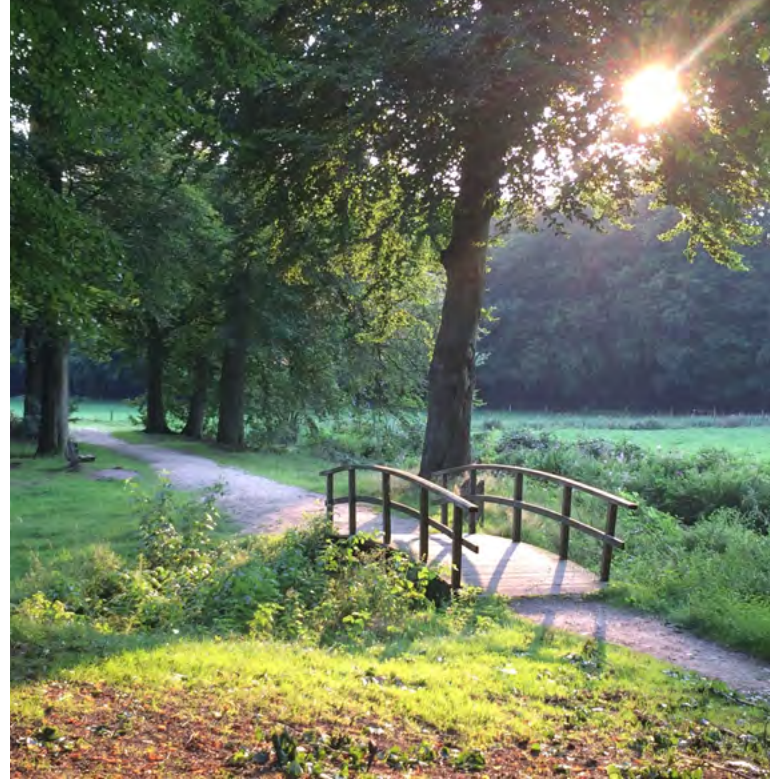
Belangrijke maatregelen zijn:

- Herprofileren van wegen, zodat het water niet de percelen kan opstromen (o.a. Merkendal, Strolaan, Lijnbaan, Seytweg).
- Aanleg van watersturende drempels.
- Aanleg van uitstroomvoorzieningen, zodat het regenwater kan wegstromen naar onbebouwd gebied (o.a. bos en landbouwgronden langs de Bakenbergseweg, bosgebied Kemperbergerweg, landgoed Menthenberg).
- Verbetering van de waterafvoer bij het sportpark De Bakenberg. Aanleg van de kunstgrasvelden op het hoogste punt van de wijk heeft ertoe geleid dat bij hevige regenbuien grote watermassa's zo de wijk instromen.
- Onderhoud aan het bestaande rioolstelsel (dit blijkt nauwelijks te zijn gedaan in de afgelopen 45 jaar) en vergroting van het vuilwaterriool in een aantal straten.

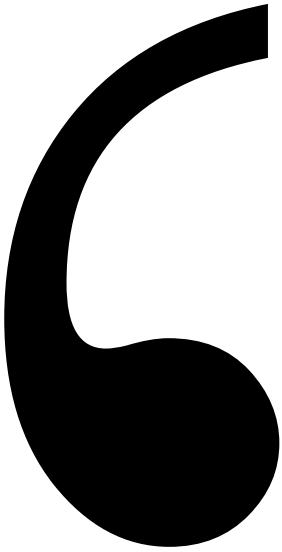
Daarnaast hebben wij als bewoners ook onze eigen verantwoordelijkheid. Wij kunnen zelf een bijdrage leveren door het hemelwater dat op het dak van onze woning valt af te koppelen van de riolering en te infiltreren in de tuin, minder verharding in de tuin aan te leggen en, waar nodig, het plaatsen van terugslagklep om te voorkomen dat vuilwater vanuit het riool naar de woning kan stromen.

Beheer en onderhoud in de wijk:

- Het groenbeheer in de wijk kan beter. Hier kunnen afspraken gemaakt worden tussen gemeente en bewoners dat wij zelf een deel van het beheer overnemen.
- Het is idee is geopperd om ook met Elver (Schreuderhuizen) in gesprek te gaan. Dit om te kijken of het voor deze bewoners interessant is om hier een rol van betekenis in te gaan spelen.
- Compostering van snoei- en groenafval in de wijk.
- Wens voor meer prullenbakken in de wijk, vooral langs hondenuitlaatroutes en bij het sportpark. De nieuwe ondergrondse vuilcontainers met een 'zwerfvuilklep' kunnen hier een rol in vervullen.

*'Een beetje meer ruimte, een beetje meer
stilte, een beetje meer tijd graag!'*

C

COLOFON:

Gebiedsvisie Schaarsbergen januari 2017

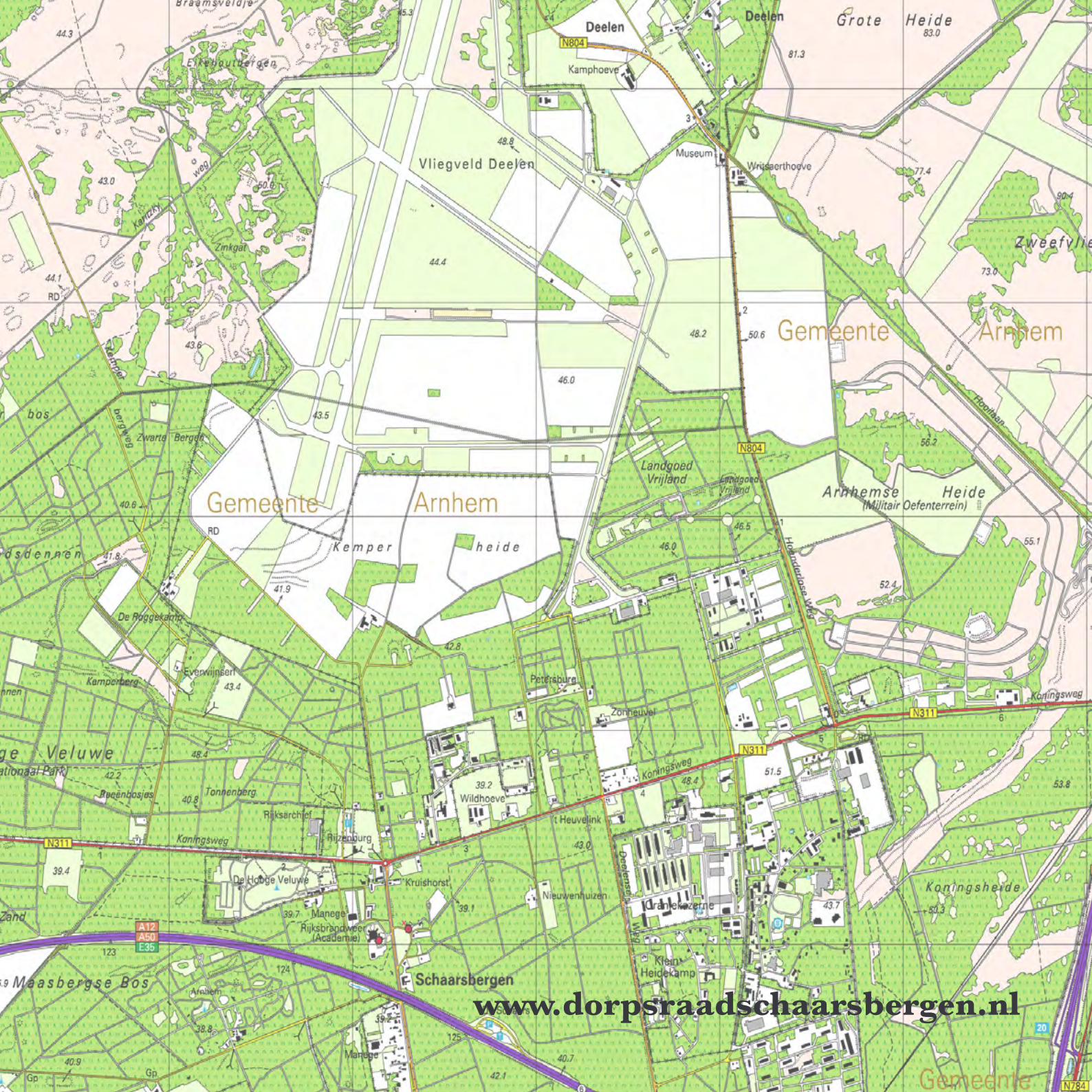
Opgesteld in opdracht van de Dorpsraad Schaarsbergen door de werkgroep **Gebiedsvisie**, bestaande uit:

Gerben Gravendeel, Danièle Huikeshoven, Jeanine Jentink
Frans Kappelle, Sjoerd Meulenstein, Steven Ruikes.
Stedenbouwkundige Annemieke Molster heeft het proces als externe deskundige begeleid.

Vormgeving : © Marjolein Kaarsemaker

Drukwerk : DrukwerkMax

Foto's © : H. Monster, M & R Kaarsemaker, NOM, Develuwnaar.nl, Gemeente Arnhem, G. Archief, MTB museum, J. Jentink, H. Broeksteeg, NPHV, Burgers Zoo, pixabay.com, kmicican, clicker free images, cocoparisienne, fstraub812, openclipart vector, OV Schaarsbergen, Design Depot, buroharro.nl, Van al het gebruikte beeldmateriaal is getracht de rechthebbende te achterhalen en te noemen.

www.dorpsraadschaarsbergen.nl

Gemeente